

ΜΑΡΘΑ ΠΑΤΛΑΚΟΥΤΖΑ

ΜΑΡΙΓΩ

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἡ Ἀρχόντισσα τῆς Πόδης

ΕΦΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΙΤΛΟΣ: Μαρिγώ, η αρχόντισσα της πόλης
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Μάρθα Πατλάκουτζα
ΣΕΙΡΑ: Ελληνική λογοτεχνία
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαριάννα Σωκράτους
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Εκδόσεις Έξη
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Εκδόσεις Έξη

Copyright © Μάρθα Πατλάκουτζα
Copyright © 2024 Εκδόσεις Έξη

ISBN: 978-618-5713-64-5

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν.2121/1993, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται η κατ' οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και γενικός αναπαραγωγή, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση σε οποιαδήποτε μορφή και εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

Εκδόσεις Έξη
Λουίζης Ριανκούρ 13
11523 Αθήνα
Τηλ.: 211 4111078
www.ekdoseiseksi.gr
email: info@ekdoseiseksi.gr
facebook: Εκδόσεις ΕΞΗ

Μάρθα Πατλάκουτσα

ΜΑΡΙΓΩ
Η ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Εκδόσεις Έξη

Γεννήθηκα γυναίκα.
Είπαν πως είμαι σωματικά αδύναμη
και πνευματικά κατώτερη από τους άνδρες.
Είπαν πως ποτέ δεν θα γίνω
πρωταγωνίστρια της ζωής μου.
Πόσο λίγο με ήξεραν.
Πάλεψα και αγωνίστηκα.
Πόνεσα και μάτωσα μέχρι θανάτου.
Και τα κατάφερα!
Υπήρξα.

Αρχές Δεκέμβρη 1820

Αφέγγαρος ήταν ο νυχτερινός ουρανός. Καλυμμένος με μικροσκοπικά ασημένια αστέρια που έλαμπαν στο χιόνι, έστεκε απόλυτα κυριαρχικός. Οι κεραμοσκεπές και τα ντουβάρια των σπιτιών είχαν παγώσει, κάνοντας την Κωνσταντινούπολη να μοιάζει με μια πολιτεία βγαλμένη από κάποιο όνειρο που τα πάντα ήταν σιωπηλά και ακίνητα.

Ζω ένα όνειρο καλό, ή ένα από εκείνα που δεν σε αφήνουν να κλείσεις μάτι και κάνουν την ανάσα σου να βγαίνει με δυσκολία; αναρωτήθηκε η μαυροντυμένη φιγούρα σφίγγοντας δυνατά τις χούφτες της. Με πείσμα έμπηξε τα νύχια της στη σάρκα της τόσο δυνατά, που νόμιζε πως θα κυλούσε αίμα.

«Οι εφιάλτες σε κάποιες ιστορίες έρχονται σε πολλές μορφές, σκίζοντας το πέπλο του ύπνου, μα και του ξύπνιου», σιγομουρμούρισε το αερικό του Χρόνου.

Το ψυχρό αγέρι του Βοσπόρου ανέμιση με δύναμη, σαν να συμφωνούσε μαζί του. Μια δυνατή ριπή ανέμου παρέσυρε χιλιάδες παγωμένες νιφάδες να χορέψουν τρελά ολόγυρά της. Η κουκούλα, σαν να είχε αποφασίσει να το σκάσει, πήρε να γλιστρά αθόρυβα.

«Όχι. Δεν θα μου το κάνεις αυτό», ψιθύρισε η φιγούρα και με μια απότομη κίνηση την τράβηξε στη θέση της, καλύπτοντας αποφασιστικά τα μαλλιά και το πρόσωπό της. Έπειτα, έσφιξε τη μαύρη κάπα επάνω της και άνοιξε το βήμα της. Μέσα στο εφιαλτικό σκοτάδι που είχε απλωθεί σε όλα τα στενοσόκακα της Πόλης, κινήθηκε σαν ευλύγιστο φίδι στο καλντερίμι.

Βροντόφωνες αντρικές ομιλίες σίμωσαν επικίνδυνα κοντά της. Η φιγούρα πάγωσε. Το αερικό του Χρόνου σκυθρώπιασε. Ωστόσο, οι άντρες έμοιαζαν τόσο απορροφημένοι, που δεν είχαν αντιληφθεί την παρουσία της. Με ένα σάλτο η φιγούρα κρύφτηκε στην εσοχή ενός μαντρότοιχου και παρακάλεσε τα σύννεφα να σβήσουν για λίγο τη λάμψη των αστεριών.

Τρεις πανύψηλοι γενίτσαροι έσυραν στο σκοτάδι του σοκακιού έναν ηλικιωμένο Έβραίο υπό την απειλή της χαντζάρας. Αφού έσκισαν τα ρούχα του, πήραν να τον χτυπούν αλύπητα με γροθιές και κλοτσιές. Γρήγορα ο γεράκος σταμάτησε να αντιστέκε-

ται. Τότε άρχισαν να ψάχνουν τα ρούχα του, μέχρι που μέσα από το αντερί* ανακάλυψαν το πολύτιμο πουγκί του.

Ο άτυχος άντρας έσκουζε πια αδύναμα, ικετεύοντας για τη ζωή του. Ένας από τους διώκτες έβαλε τη χαντζάρα στο καρύδι του λαιμού του κι έμπηξε μεμιάς μ' όλη του τη δύναμη την κοφτερή λάμα, στρίβοντάς τη για να του κόψει το λαρύγγι. Το αίμα πετάχτηκε αχνιστό, σαν βρύση, απ' τη μαχαιριά. Ο Χάρος περιχαρής για το ανεπάντεχο πεσκέσι άρπαξε τη ζωή κι εξαφανίστηκε. Οι γενίτσαροι κλοτσώντας το άψυχο κουφάρι απομακρύνθηκαν σαν περήφανα πετεινάρια. Ολόγουρά του μια σκούρα κόκκινη κηλίδα λέκιαζε πια αργά το λευκό χιόνι.

Η μαυροντυμένη φιγούρα περίμενε λίγο μετρώοντας έναν προς έναν τους χτύπους της καρδιάς της. Σαν είδε πως δεν υπήρχε ψυχή, πλησίασε τον νεκρό. Τα γυάλινα μάτια του μαρτυρούσαν τη φρίκη του θανάτου. Η μεταλλική οσμή του αίματος στιγμιαία ανακάτεψε τα σωθικά της.

«Είναι αργά για σένα! Ο Θεός να συγχωρέσει την ψυχή σου, άγνωστε», σιγοψιθύρισε κι αφού έκανε τον σταυρό της, πλησίασε τα ακροδάχτυλά της στο γεμάτο αίματα πρόσωπο του νεκρού. Τρέμοντας, του έκλεισε τα βλέφαρα. Σκούπισε βιαστικά το αίμα

* Μακρύ ένδυμα με μανίκια που φορούν οι ιερείς μέσα από το ράσο.

από το χέρι της στον ποδόγυρο της μαύρης κάπας της και ανήσυχη κοιτάξε ολόγυρά της.

Δεν μπορούσε να σταθεί εκεί περισσότερο. Με βήμα ελαφροπερπάτητης γάτας συνέχισε να κινείται. Έκανε μια ακόμα στάση για να βεβαιωθεί πως δεν θα είχε άλλες δυσάρεστες συναντήσεις κι έπειτα από λίγα λεπτά, που θα μπορούσε κάλλιστα να ήταν κι αιώνας, έφτασε τελικά στον προορισμό της, στην πίσω μεριά ενός δίπατου αρχοντικού. Ανασπκώνοντας την κρύπτη που οδηγούσε στο κελάρι, τρύπωσε μέσα σαν τυφλοπόντικας.

Η φιγούρα έσκυψε για να ανακτήσει την ανάσα της και η οσμή της κλεισούρας και της μούχλας εισέβαλε με ορμή στα ρουθούνια της. Απότομα άφησε έναν αναστεναγμό ανακούφισης. Σίμωσε τη λάμπα πετρελαίου και δυνάμωσε τη φλόγα. Η σκιά της τράνεψε μεμιάς στα ξύλινα ντουβάρια. Με αργές κινήσεις κατέβασε την κουκούλα. Ένα ζευγάρι γαλαζοπράσινα μάτια πετάρισαν με ανακούφιση κι ένας χείμαρρος μαλλιών στο χρώμα του ώριμου κάστανου ξεχύθηκαν στους ώμους της λυγερής δεσποσύνης που άκουγε στο όνομα Μαρία Σαράφη.

Δίπλωσε με προσοχή την κάπα της και την έχωσε βαθιά σε ένα καλάθι. Αρπάζοντας ένα πατσαβούρι, σκούπισε το πρόσωπό της με χέρια που έτρεμαν ελαφρά κι έστρωσε τα μαλλιά της.

«Μαριγούλαααα! Ε, μπρε κορίτσι μου! Πού είσαι πια; Θα φάμε καμιά ώρα; Λίγωσα πια ο χριστιανός!» ήχησε η ανυπόμονη φωνή του Χατζή-Βασίλη, του αδερφού της, να ξεσπκώνει το σπίτι.

Η αρχοντοπούλα ήξερε πως έπρεπε να βιαστεί. Πήρε μερικές βαθιές ανάσες κι έδωσε σε μια χαμηλή αλογοουρά τα μαλλιά της. Προσπαθώντας να δείχνει ατάραχη, ανέβηκε τη σκάλα που οδηγούσε στον επάνω όροφο και στο σαλόνι.

«Καλά, καλά, αδερφέ μου, σταμάτα πια να φωνάζεις! Εδώ είμαι! Έρχομαι!»

«Μα σε φώναξα τόσες φορές! Πού ήσουν;» τη ρώτησε και μια υποψία καταιγίδας συννέφιασε το βλέμμα του.

«Καλέ μου, χρυσέ μου, Χατζή-Βασίλη», έκανε το κορίτσι και βάζοντας τη γλύκα της αγάπης ως ασπίδα, συνέχισε, «σχεδιάζα ένα καινούριο κέντημα, με τρητό, σταυροβελονιά, με χρώματα πολλά κι έντονα. Είναι ό,τι πιο όμορφο έχω φτιάξει. Το μόνο κακό είναι πως αποξεχάστηκα στο μέτρημα...» ξεστόμισε τιτιβίζοντας σαν ανέμελο σπουργίτι. Παρά την προσπάθειά της να παραμείνει ήρεμη, το κοκκίνισμα στα μάγουλά της πρόδιδε την αναστάτωση της.

Να πάρει. Δεν τα πάω καλά με τα ψέματα! κατσάδιασε τον εαυτό της.

Ο αδερφός της, ένας γοπτευτικός τριαντάρης

«Μαριγούλαααα! Ε, μπρε κορίτσι μου! Πού είσαι πια; Θα φάμε καμιά ώρα; Λίγωσα πια ο χριστιανός!» ήχησε η ανυπόμονη φωνή του Χατζή-Βασίλη, του αδερφού της, να ξεσηκώνει το σπίτι.

Η αρχοντοπούλα ήξερε πως έπρεπε να βιαστεί. Πήρε μερικές βαθιές ανάσες κι έδεσε σε μια χαμηλή αλογοουρά τα μαλλιά της. Προσπαθώντας να δείχνει ατάραχη, ανέβηκε τη σκάλα που οδηγούσε στον επάνω όροφο και στο σαλόνι.

«Καλά, καλά, αδερφέ μου, σταμάτα πια να φωνάζεις! Εδώ είμαι! Έρχομαι!»

«Μα σε φώναξα τόσες φορές! Πού ήσουν;» τη ρώτησε και μια υποψία καταιγίδας συννέφιασε το βλέμμα του.

«Καλέ μου, χρυσέ μου, Χατζή-Βασίλη», έκανε το κορίτσι και βάζοντας τη γλύκα της αγάπης ως ασπίδα, συνέχισε, «σχεδιάζα ένα καινούριο κέντημα, με τρητό, σταυροβελονιά, με χρώματα πολλά κι έντονα. Είναι ό,τι πιο όμορφο έχω φτιάξει. Το μόνο κακό είναι πως αποξεχάστηκε στο μέτρημα...» ξεστόμισε τιτιβίζοντας σαν ανέμελο σπουργίτι. Παρά την προσπάθειά της να παραμείνει ήρεμη, το κοκκίνισμα στα μάγουλά της πρόδιδε την αναστάτώς της.

Να πάρει. Δεν τα πάω καλά με τα ψέματα! κατόπιν διασε τον εαυτό της.

Ο αδερφός της, ένας γοητευτικός τριαντάρης

άντρας με ξανθά μαλλιά κι αρρενωπά χαρακτηριστικά, ψηλός και οστεώδης, την κοίταξε με τη διαπεραστική του ματιά. Δυο θάλασσες ανταριασμένες κυμάτισαν στο βλέμμα του.

Η Μαριγώ για να κρύψει την ταραχή της χαμήλωσε το πρόσωπο και με τις μακριές βλεφαρίδες της να τρεμοπαίζουν, περίμενε την αντίδρασή του.

Με πίστεψε ή όχι; αναρωτήθηκε. Και τότε είδε έναν λεκέ από αίμα στον ποδόγυρο του φορέματός της. Με μια χορευτική κίνηση τον έκρυψε κι έστρεψε το βλέμμα της στο δαντελένιο σχέδιο της κουρτίνας του σαλονιού. Ένα ελαφρό τρέμουλο στα ροδοκόκκινα χείλη της επέμενε να πηγαίνει κόντρα στην προσποιητή ηρεμία της.

«Τη μια έκανα ριζοβελονιά και την άλλη κομποβελονιά. Αλλά αυτό που με δυσκόλεψε ήταν το ανεβατό...» επέμενε η Μαριγώ να λέει εκείνα τα πράγματα που ήταν σίγουρη πως θα έκαναν τον αδερφό της να χάσει το ενδιαφέρον του για την κουβέντα τους.

Ωχου, αυτές οι γυναίκες... Μόνο από κεντήματα και νοικοκυριό γνωρίζουν. Ας το προσπεράσω, αποφάσισε εκείνος υποκύπτοντας στην πείνα του, καθώς το αχνιστό τας κεμπάπ, σπεσιαλιτέ της Μαριγούλας και δική του γαστρονομική αδυναμία, του είχε σπάσει τα ρουθούνια.

«Καλά, καλά!» βιάστηκε να την καθησυχάσει ο

Χατζή-Βασίλης, που βαριόταν φρικτά αυτά τα «γυναικεία ζητήματα».

Ωραία, η μπόρα πέρασε, τώρα το μόνο που μένει είναι να υποκριθώ πως δεν έχει συμβεί κάτι κακό.

Με χάρη, όπως της είχε μάθει η μητέρα της, κάθισε στην καρέκλα της πλάι στην κεφαλή του σπιτιού της, στον αδερφό της, κι έκανε νόημα στον παραγιά τους, τον Αλή, να τους σερβίρει. Χαμηλώνοντας το βλέμμα, κουνούσε το κεφάλι της, ακούγοντας τα χαμπέρια της ημέρας από τα χείλη του Χατζή-Βασίλη. Κι ενώ έδειχνε πως είχε όλη την προσοχή της στραμμένη σε εκείνον, η σκέψη της ξεστράτισε στα γεγονότα εκείνου του απογεύματος.

Ήταν παράτολμη η αποψινή της κίνηση να βγει έξω από το αρχοντικό. Μα δεν το είχε μετανιώσει. Θα έκανε τα αδύνατα δυνατά για να βοηθήσει την άμοιρη προστατευόμενη του πατέρα της. Η καλή της η κυρα-Ευδοξία... Κάποτε ήταν πλούσια σαν κι εκείνη. Μα από τότε που έχασε τον κύρη της, έχασε και περιουσία και όνομα. Όλοι τής είχαν γυρίσει την πλάτη, εκτός από τον πατέρα της. Δεν το χωρούσε ο νους του πως η χήρα του παλιόφιλού του με τα πέντε παιδιά της θα γινόταν ζητιάνα. Όσο ζούσε ο κυρ-Σαράφης φρόντιζε να μην τους λείψει τίποτα. Όμως εκείνος ο φύλακας-άγγελος είχε πετάξει στον ουρανό και είχε αφήσει πίσω του την αγ-

γελική ψυχή της δεσποσύνης Σαράφν.

Εκείνο το απόγευμα η κυρα-Ευδοξία ζήτησε τη βοήθεια της αρχοντοπούλας. Το μικρότερο παιδί της ψννόταν στον πυρετό κι αν δεν έκανε κάτι, θα το έχανε. Ακούγοντας τα λυπηρά χαμπέρια η Μαριγώ, έφερε στο μυαλό της τον μικροκαμωμένο κι ασθενικό Ανδρέα. Άρχισε να ζυγίζει την κατάσταση αναστατωμένη. Η ζωή ενός παιδιού κρεμόταν από τα χέρια της. Από την άλλη, ο αδερφός της δεν είχε επιστρέψει ακόμα. Είχε το πεδίο ελεύθερο... Δίχως να δειλιάσει, νοίκιασε μια άμαξα και πήγε να φέρει τον γιατρό.

Ο άντρας, αφού εξέτασε το αγόρι, τις ενημέρωσε πως πάρα τρία πρόλαβαν το παιδί. Τότε η μάνα γονάτισε μπροστά στα πόδια της αρχοντοπούλας για να την ευχαριστήσει. Η Μαριγώ την έπιασε από τους ώμους και τη σήκωσε. Την έσφιξε στην αγκαλιά της κι άφησε το γλυκό συναίσθημα της ευγνωμοσύνης στον Κύριο και Θεό της να κυλήσει σαν δυνατό κρασί στις φλέβες της.

Η άμαξα του γιατρού πήρε να απομακρύνεται με ένα ρυθμικό κροτάλισμα. Η ώρα είχε περάσει και το σκοτάδι του χειμώνα την είχε προλάβει. Θα επέστρεφε μόνη της. Ήξερε καλά τα κατατόπια και η λέξη φόβος ήταν άγνωστη στην ψυχή της.

Ο κίνδυνος δεν με τρομάζει. Ούτε ο κόσμος. Το

πολύ-πολύ να πεθάνω μια κι έξω. Η στασιμότητα, η απάθεια, η αδιαφορία είναι για μένα αργός θάνατος, ο πιο βασανιστικός. Μα τι φοβούνται οι άνθρωποι; Ήρθαν στον κόσμο για να ζήσουν. Ας το πράξουν κι ας αφήσουν το χνάρι τους. Να πουν, «βρε αδερφέ, κάτι έκαμα κι εγώ». Να αφήσουν κάτι πίσω τους που να θυμίζει πως κάποτε υπήρξαν κι αυτοί πάνω στη γη, συλλογίστηκε και τα μάγουλά της αναψοκοκκίνισαν από την έξαψη των λογισμών.

Ο Χατζή-Βασίλης, καταπίνοντας μια γενναιόδωρη μπουκιά μπακλαβά, χαμογέλασε γλυκά στην αδερφή του. Με ανακούφιση είδε τη ζωντάνια να πυρώνει στο πρόσωπό της.

Ναι, επιτέλους! Ο θρήνος για τον χαμό των γονιών μας μοιάζει να κοπάζει. Κάνε, Παναγιά μου, να χαμογελάσει ξανά το χειλάκι της. Λαμπάδα ίσαμε το μπόι της θα Σου ανάψω!

Ο θεϊκός μπακλαβάς με το αραχνούφαντο λεπτό φύλλο και το ονειρεμένο σιρόπι να δακρύζει σε κάθε μπουκιά, έφερε στην αρχοντοπούλα μνήμες του χθες. Η σκέψη της τριγύρισε στις στιγμές που ο πατερούλης της στο τέλος κάθε τους βόλτας στους χριστιανικούς φτωχομαχαλάδες έκανε μια μικρή στάση στο πιο ονομαστό ζαχαροπλαστείο της Πόλης για να φάει μαζί με τη θυγατέρα του ένα γενναιόδωρο κομμάτι φρεσκοσιροπιασμένου μπα-

κλαβά! Πόσο της είχαν λείψει οι βόλτες τους, τα λόγια του πατέρα. Το ανασήκωμα του φρυδιού του, όταν η Μαριγώ του έλεγε κάτι που τον ενοχλούσε. Το χαμόγελό του, όταν την άκουγε να μιλά για τα όνειρά της. Τις σιωπές του, όταν το δικό του όνειρο ξεχειλίζε από μέσα του.

«Μαριγούλα μου, γλυκό μου παιδί, ο δυνάστης πάντα θα βαρά τον νταϊρέ κι εμείς θα χορεύουμε στον ρυθμό του. Ο ζυγός δεν αντέχεται άλλο. Η λευτεριά κοντοζυγώνει...»* της έλεγε και τα μάτια του βούρκωναν.

Δεν ήταν σίγουρο πως ο κυρ-Σαράφης ήξερε τι έκανε, όταν φύτευε σπόρους λευτεριάς στα όνειρα της θυγατέρας του. Του έφτανε να βλέπει τον κόσμο του δικού του ονείρου να ζωντανεύει στα μάτια της.

* Ντέφι με μεγάλη διάμετρο. Αλλιώς ονομάζεται οργανάκι ή ταγαράκι.

ΜΑΡΙΓΩ

Η Αρχόντισσα της Πόδης

Η αληθινή ιστορία μιας αδάμαστης γυναίκας, της οποίας το θάρρος και η ανιδιοτελής αγάπη για την πατρίδα θα συντελέσουν καθοριστικά στην απελευθέρωση της Ελλάδας.

«Μαριγώ Ζαραφοπούλα είναι το όνομά μου. Γεννήθηκα στην Πόδη, όταν η σκλαβιά ταλάνιζε το έθνος μου. Γεννήθηκα γυναίκα σε μια εποχή που ήμασταν αθέατες. Αυτή, όμως, ήταν και η δύναμή μου για να ζήσω όπως εγώ ήθελα. Κι έζησα τόσα ποησιά...»

Η Μαριγώ είχε όλα όσα ήθελε ένα κορίτσι της εποχής της, όμως δεν της ήταν αρκετά, γιατί δεν ήταν ελεύθερη. Πίσω από το όμορφο και εύθραυστο παρουσιαστικό της έκρυβε έναν ριψοκίνδυνο χαρακτήρα, ικανό να αγωνίζεται ισάξια στον κόσμο των αντρών. Δραστήρια και ατρόμητη, γίνεται μέλος της Φιλικής Εταιρείας. Όταν η δράση της αποκαλύπτεται, φυλακίζεται και βασανίζεται, όμως ούτε για μία στιγμή δεν χάνει την πίστη της. Μέσα στη φωτιά του πολέμου θα ζήσει τον μεγάλο έρωτα, αλλά δεν θα σταματήσει να αγωνίζεται για τη λευτεριά. Γι' αυτήν πάλεψε και τελικά τη γεύτηκε.

Το όνομά της, η δράση της και η προσφορά της στον αγώνα θα χανόταν στη λήθη του χρόνου. Όμως, η ιστορία της έχει φωνή και ήρθε η ώρα να πει την αλήθεια της.

